

Abonnement pour un an

250 piastres

Adresse :

Idjtihad Constantinople

Téléph: St, 865

XIXème ANNÉE

1 Fevrie 1924 — No 162

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]

داخل ایچون ۲ ، خارج ایچون

۲ بچق ایرادر .

ادارہ خانہ سی

جفال اوغلندہ « اجتهاد ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

اون طقوزنجی سنہ

نومرو ۱۶۲ - اشباط ۱۹۲۴

معلم محمد امین بك

دارانغون تاريخ فلسفه معلمی محمد امین بكی اجتهاد قارئینه
تقدیم واجتهادك طائله تحریریه سنه كوردیكنی تشیر ایدیورز .
محمد امین بك دارالفنونمك كنچ ومتمالی استادلردن در. فلسفه
مصاحبه لردن قارئرمك ملتذ ومستفید اولاجاری محق قدر :

بر تجربه حیات

چکنلرده ذکاسنه وقدرت حدسیه سنه اك زیاده مفتون
اولدیغ بر آرقداشم بكا كوندن كونه هیجان قدرتنك آزا .
لدیغندن شكایت ایدیوردی : « غریب بر حالدهیم ،
دیوردی ، آرتیق یازمق ایچون هیجان دویمایورم ،
اوقومق ایچون هیجان دویمایورم ، هیچ برشی بی مسعود
ایده مه یور ، هیچ بر شیدن درین بر ذوق آلامایورم .
واقعا یوریورم ، قونوشیورم ، حتی بعضاً یازیورم .
فقط طبق برما كنه ، طبق اعتیادله متحرک بر « اوتومات »
کی . . . هیچ برنده هدف یوق ، هیچ برنده حرارت
یوق ، یازیلمی كندم اوقویجه درخال بر اكسیكلك
کورویورم . ایچنده فکرخطاسی بولامیورم . اوپله اولدینی
حاله كندم هیچ بر طات دویمایورم . بن اثرلرده بر
طات دویمادقن صوكر باشقه لری ده البته اوندن بر شی
حس ایتیه جكلر . . . بویله نه اولاجم ؟ دیه دوشونویورم ،
هرکون بر پارچه دها فعالیت قدرتی اكسیلیور ، هرکون
بر پارچه دها معناً قورویورم بو حال دوام ایتدجكه ذوق
حیات قالمایور ، زده سعاد آرایاجغمی بیله مه یورم .
بكا بوسوزلری سویلین آرقداشمك شكایتی چوق ایی
آکلاییلدم . او دردك بنده مبتلاسی ایدم . بنده عالمی
قاراکلق کوردیکم دورلر چوق اولدی . بوسیراده بكا
قورتولما امیدینی « ستووارت میل » ك خاطراتی ویردی .
اون دوقوزنجی عصرک بو بویوك متفکرنده عینی
بحرانلی دقیقه لر وار . . . اوده بر آن کلیور که آرقداشمك
حکایه ایتدیکی روحی حاله طوتولویور . بر دیره استقبالی
قاراکلق کورمکه باشلا یور واقعا یازیور سویلیور ،
جمعیتره ، قلوبله دوام ایدیور ، فقط هیچ برنده حرارت
بولمایور ، هیچ بری كندی تظمین ایده مه یور . یالکز
بر فرنی وار : « ستووارت میل » بو بحرانه بك آتشلی بك

قوتلری ، انسانك اوزی کوزی دماغی وتکمیل اعضاسی ؛
انسانك غدا سنه لباسنه و هرتورلو احتیاجاته صرف ایدین
وبالعموم راحتلرینی تأمین ایدن یرك بیتمز توکنمز برکتی ؛
روز کارلرک صولرک محیطلرک حرکتلری ؛ بخارک ارتقاعی ؛
یاغورک زولی ؛ ماضیده وحالده انسانیت عالمنه خدمت ایدن
حرارلر نورالاکتریقلر والحاصل - عمومیتله - ارضك كندی
وارضده موجود قوتلرک هیئت مجموعهی هپ شو کونشدن
برذره در .

علم بونی دهشت لسانیه سوبله مش ، ارباب علم بونی
بالعموم علومك نتیجه سی اولق وزره قبول ایتمش . لیکن آتیه
پرستش ایدن مجوسیلر ، کونشه عبادت ایدن اسکی دینلر شو
حقیقی دها اول بولمش ، یر یوزنده موجود تکمیل قوتلرک
حرکتلرک حیاتلرک افکارک منبعی شمس اولق حقیقی مجوسیلرک
هندولرک عبادتلیله دها آچیق صورتده ییلدیرلمش .

هایدی ، ارباب معارفك عرفلرینه تبعیت ایده رک مجوسیلره
هندولره اسکی دینلره « وحشیلر » سوزینی اطلاق ایدم !

او « وحشیلر » ملیون زحمتلر نتیجه سننده سزه معلوم
اولمش اوبیوك حقیقی كندیلرینك عبادتلیله غایت ساده افاده
ایتمشل دكلی ؟ « وحشیلر » اسکیدن معلوم سده بر حقیقی
شرح ایده بیلمك شرفی : ملیون زحمتلرک صوکنده علومکزه
معارفکزه یالکز بوکون نصیب اولایلدی دكلی ؟

بز ؛ طبیعتی غایت کوزل آکلایان ارباب معارفك خالق
انکار درجه لرنده کی نورلرینه تبعیت ایتیورز ! اوهیق طلبده
مجوسیلر هندولر اسکی دینلرکی بولك اورته سننده ده توقف
ایتیورز ! . بز ؛ طبیعتكده ، طبیعتده موجود کوچوك بیوك
کونشیركده خالق اولان الله رب العالمین حضرتلرینه اسلامیت
ارشادیه عبادت ایدرز . بز ؛ نهایتی بولنمان وعالم وجودك
خالقنه ، عالم وجودك اوافق برذره سیله زه توکنمز بیتمز برکتلر
حسابمز نعمتلر احسان وانعام ایدن [*] کریم مطلق الله رب
العالمین حضرتلرینه مؤبد صورتده سجده ایدرز .

بن ، حیات ونور منبعی اولان کونشه عبادت ایدن
« وحشیلر » ی تصویب ایدرم . نقط شفق غائب اولیان
کیجه لرده یاتسو نمازنده اختلاف ایتمش « فقیهلر » ی ، اوپله
کیجه لرده سجاده سی اوزرینه اوطوروبده اللهنه سجده ایتکدن
استنکاف ایدن غافلری هیچ بروقت تصویب ایده مم . روح
دیانتدن غافل درویشلره تعجب ایدرم .

ناقلی : ذابا نوری

فنده کيلرك حس ايتديكى بحرانى آكلایاميه جقلرينه قانعدى .
 هيچ برشى كنديسنه اميد سعادت ويره ميوردى هيچ بر
 شيدن تسلى دويامايوردى . « بر سنه دها بو حال دوام
 ايدرسه آرتيق بستمون قوروياجم » ديوردى . تصادفاً
 الله كچن بر خاطر مي اوقودى ؛ باباسنى غائب ايدن عائله چه
 اك درين پريشانلغه وسفالته دوشن مارمونه لك چو جوق
 اولدينى حالده بيله « بن بوناره قاتلانمالي يم » شو پريشان
 عائله ايچون ياشاملي يم « ديهه دوشونمسي قارشيسنده
 كوزلرى دولدى . آغلامغه باشلامشدى . فقط كوزنده
 آقان ياشلر كندينه بر بشارت كبي كلدى « ديمك كه ،
 ديوردى ، بن جانسز دكم . متالم اولاييليورم . ديمك كه
 بنده دها هيچان قدرتي وار ، شو حالده حياتك هر هانكي
 بر لطفى بكا يكي برايده آل موضوعى ويره بيلير . » بوايمد
 كنديني ادبي اثرلر آراسنده دولاشمغه سوق ايتدى .

ستووارت ميلك حياتنده بو بحران مهم بر خطوه
 ترقيدر . چونكه اك اساسلى بر حقيقتى كورمسنه يارديم
 ايتشدر . اوصيرالرده متاديا اوقوديني ادبي اثرلر انسانلغى ،
 سعادت منبعى دها اي آكلامغه سوق ايتدى . دوچار
 اولدينى بحرانك عاملنده يك اي كورمكه سبب اولدى .
 كوچوك ايكن باباسى كرك كنديمزك ، كرك باشقه لر ينك
 نفعنى عقلاً ايجه حساب ايتمكه فردى واجتماعى سعادت
 حاصل اولاييله چكي قناعتنى ويرمشدى .

بو بحران اولاي بو ظنى ييقدى . بالعكس سعادتك
 نفسمز خارجنده بر شخصه ، بر شيئه ، خلاصه بر
 مفكوره يه قلمبى ربط ايتمكه قابل اوله جغنى و دواملى
 هيچانك آنجق بوضورتله ياشاييله چكى اوكره تمشدى .
 بويكي قناعت يكي منبع هيچان اولدى . نفسندن باشقه سى
 ايچون ياشامق ، كندى خارجنده بر مفكوره يه حصر حيات
 ايلك انسان ايچون مقدر اك يوكسك ذوق بو اولدينى
 آكلامشدى .

(ستووارت ميلك) بو تجربه سى سعادتك سرلرينى بزه
 آچابيلير ؛ صنعت ده ، دين ده ، عشق ده حتى اخلاق ده
 هپ بوسوكى احتياجنك ؛ هپ باشقه سى ايچون ياشامق
 ضرورتك نتيجه سيدر .

هيچانلى اولماسى ايجاب ايدن بر دوورده ، يكرمى ياشنده
 دوچار اولويور . فقط ستووارت ميلك « يكرمى » ياشنده كي
 حالى ديكر انسانلرك چوق كچكن سئنه معادلدر . بو
 فيلسوف اوچ ياشنده اسكى يونانجه يي اوقومغه باشلامشدى .
 بر پارچه صوكرا (هرودوت) دن اعتبار بر چوق يونان آثاري
 كندى كندينه اوقويوردى . سكز ياشنده ايكن لاتينجه يي
 اوكرنمشدى . باباسى بوايكي سن آره سنده شيمدى آنجق
 اون بش ، اون سكز ياشنده كي چو جوقلره ويره بيله چكمز
 رياضى معلوماتى اوكره تمشدى . اون ايكي ياشنده بللى باشلى
 لاتين آثاري اوقويوب بيتيرمشدى . اون آلتى اون يدى
 ياشنده مسائل فلسفيه واقصديه حقنده قيمتلى فكرلر
 نشر ايدن بر محرر اولمشدى . اودورك اك مهم مجموعه سى
 اولان (وسمينستر غازت) ك يازيلرى اكزياده اوقونان
 بر محررى ايدى . بويلاه اولدينى ايچون ستووارت ميلك يكرمى
 ياشنده كي حالى على العاده انكشاف ايتمش اولانلرك اوتوز
 بش قرق ياشنه معادلدر . اونك ايچون فيلوفك بوياشده كي
 تجربه حياتى ديكر انسانلر دها كچ آكلاييليرلر .

(ميل) بوياشده ايكن بر دنبره بر بحران ايچندى قالدى .
 دها اول باباسى جيمس ميل وزماننك اك بويوك متفكرلرندن
 (به تمام) كنديسنه برايده آل كوستر مشلردى . انكليز
 تشكيلات اساسيه سنى اكثريتك نفعنه خادم اولاجق وجهله
 تعديل ايتديرمكه چاليشمق ، ماضيدن قالمه مؤسسائى ييقه رق
 نفع عمومى يه خادم اولانلرى اقامه ايلك... يكرمى ياشندن
 اول كندى بو ايده آل هيجانيله ياشايوردى . فقط بو
 سنه كلنجه بر دنبره كندى كندينه شو سؤلى صوردى :
 « بوايده آل تحقق ايدر ، كونك برنده ارزو ايتديكمز كبي
 انكلتره تماماً آراى عموميه يه مستند بر حكومتله اداره
 ايديلير بوو صورتله بوتون مؤسسئلرى اكثريتك نفعنه
 خادم بر شكله كيررسه بن شخصاً مسعود اولاييله چكى يم؟ »
 بو سؤاله بر تورلو مثبت جواب ويره مدى . ويره مينجه
 دها اول فعاليتنى اداره ايدن بوتون هيچان منبعى قورويو-
 ويرمشدى . آرتيق اميدسزلك باشلادى . يازيلرينى ماكنه
 كبي يازييور ، نطقلرينى جانسز ، حرارتسز سويليوردى .
 دردينى كيمسه يه آچامايوردى . دها دوغريسي اطرا-

اگر استادی، اثرک مدح ایتسه سی ایسته نیرسه، آینلردن
یا قیچی ترلرک آقاسی لازمدر . فقط تقدیس بالادن کلیر .
[توفیق اللهندن در .]

جدی بر صورتده حاضر لاندیغمز ایشه ، جدی بر
سوز [Wot] مناسبدر . اگر ای سوزلرله تراقی ایدرسه
ایش نشئه ایله ایلری کیده ر .
ضعیف اقتدارمک حصوله کتیره جکی شیئی دقتله
ترصد ایدم .

اعمال واجرا ایتدیکی شیئی اصلا ملاحظه ایتمین
کیمسه یی محقر کورمه لی در . زیرا ، نفس الامرده انسانی
شرله ندیره ن کیفیت بوملاحظه ده در و ایله خلق ایتدیکی
شیئی قلبنک ایچنده حس ایتک ایچین عقل ، انسانه ویرلمشدر .

چام آغاجی کوکلرندن اودون آلیکز ، فقط دقت
ایدک آییجه قورواواسون . تا که فورونک ایچنده صیقیشان
آلهوی باجانک آغزندن یوقاری فیرلا سین و باقیر طاسی
آرتیکر . قالای چابوق کتیریکز . تا که کشیف خلیطه
کوزلجه اصاغه اولونسون .

بودرین چوقورک ایچنده ، آتشک معاونتیه آلرمرک
اعمال ایتدیکی اثر ، یاقین زمانده ، یوکسک قوله نک قفسی
ایچنده حقمزده پارلاق بر شهادت تشکیل ایده جک ، اوزاق
کونلرده موجود اوله جق پک چوق انسانلرک قولاقلرینه سسیاه
ووراجق . کدرلی ایله برابر آغلایاجق ومؤمنلرک دیندارانه
کلبانکهنه طینلرینی قاریشدر ااجق . بودنیاده ، ناهموار طالعک
کتیردیکی هر شی ، معدن تاجه [چاکه] ووراجق در ،
اونک عبرت فرما سسی ایسه کندیسنه ووران هر شیئی
اوزاقلره نشر واعلان ایدم .

بیاض قابارجقنرک فیشقیردیغنی کوروپورم . ا لا !
کولچه لر ذوبان حالنده . کول ویره ن ملح ایله آبی قاریشسین ،
او آریمه یی قولایلاشدیر یوسر عتلدیریر . خلیطه کوپوکلردن
تطهیر اولونمالی در ، تاکه معدن ، مصفا اولارق ، صاف
وکور بر سس ویرسین .

بویله بر بحرانه طوتولانلر دییه بیلرلر ، که اوغرنده یاشایا .
بیلجک بر مفکوره بولما یورم . هانکیسینه کندیمی ربط
ایتسه م بر نقصانی حس ایلورم فقط انسانلر بیلملی ، که
بر شیئی مفکوره حالته کتیره ن کندیلریدر . کوزلی کوزل
یاپان بز . هرشیده بر علویت ، بر کوزلک بولابیلیرز ،
بولمالی یز . فطرتک نقصانلرینه دکل ، کالنه ، کوزلککنه
باقابیلیرز ، باقالی یز . (میل) بومفکوره یی بر زمان زوجه سنده
بولدی . خاطر اتنده اثرلرنده کی فکرلری هپ زوجه سنه
عطف ایدر . حالبو که طانیانلر زوجه سنده میلک کوردیکی
درجه ده هیچ بر فوق العاده ک بولما یورلر . شبهه ایدیه مرکه
بو قادی ن میلک کوسترمک ایستدیکی درجه ده یوکسک دکلدی .
فقط فیلسوف اونو ایله عد ایتشدی ، او یله بیلیموردی ،
اونک قارشیسنده او هیجانی دویو یوردی . سعادت ایچون
لازم اولان بودر .

میلک تجربیه حیاتی ، ظن ایدیورم که ، همزه شو
حقیقی او کره ته بیلیر : نفسمز خارجنده برشی ایچون یاشامق .
اللهی سونلرک حس ایتدکلری سرور بوندندر ، وطن
اوغرنده اولنلری سوق ایدن هیجانک منبعی اودر ،
مجنون او هیجان ، او ذوق ایچون دیار دیار دولاشمشدر .
انسان انجق بویله یوکسلیر ، بویله مسعود اولابیلیر ،
دائما هیجان انجق نفس خارجنده بر مفکوره ایچون
دویولابیلیر .

دارالفنون فلسفه تاریخی معلمی

محمد امین

(بیلیم) ک شمرلرنده نمونه

چاک دستانی

Vivos voco . Mortuo plango .

Fulgura Frango [۱]

قومدن یایلمش و آتشده پیشیریش قالب ، طوپراغه
صیم صیق ثورولش اولدینی حالده بکله یور . چاک ، بوکون
دوغا جق !

[۱] بولانینجا عبارده ، مؤنستر Munster شهرینک بوپوک
چاک اوزهرنده محکومدر . معناسی «دیریلری چاغیریم ، ثولولری
ایکلرم ، ییلدیرملری فیرارم .» دیکدر .